CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
YVES BOT
prezentate la 6 octombrie 2009 [1]

1. Prezenta procedură în constatarea neîndeplinirii obligațiilor are ca obiect transpunerea Directivei 2003/41/CE a Parlamentului European și a Consiliului [2] de Republica Cehă.

2. Directiva 2003/41 are ca obiect facilitarea exercitării de către instituțiile pentru furnizarea de pensii ocupaționale a activității lor în statele membre, altele decât cel în care sunt stabilite. Aceasta prevede, în acest scop, norme prudențiale riguroase în vederea protejării beneficiarilor de pensii datorate de aceste instituții. Cu toate acestea, Directiva 2003/41 nu pune în discuție competența statelor membre de a-și organiza în mod liber sistemele de pensii.

3. Pentru a-și îndeplini obligațiile prevăzute de această directivă, Republica Cehă a adoptat dispoziții care autorizează instituțiile pentru furnizarea de pensii ocupaționale stabilite în alte state membre să își furnizeze serviciile pe teritoriul său și care permit întreprinderilor stabilite pe acest teritoriu să recurgă la astfel de servicii. Dimpotrivă, Republica Cehă nu a transpus dispozițiile directivei menționate care impun obligații statului de origine al acestor instituții, motivând că pe teritoriul său nu există instituții pentru furnizarea de pensii ocupaționale și că o astfel de transpunere ar pune în discuție organizarea sistemului său de pensii.

4. Comisia Comunităților Europene apreciază că argumentația Republicii Cehe nu este întemeiată și solicită Curții să constate că acest stat membru nu și-a îndeplinit astfel obligațiile care îi revin, întrucât nu a transpus mai multe dispoziții din Directiva 2003/41.

5. Considerăm că acțiunea Comisiei este întemeiată. În prezentele concluzii, vom arăta că dispozițiile Directivei 2003/41, care le impun statelor membre obligații, în calitate de state de origine ale instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale, nu reglementează rolul și funcțiile unor astfel de instituții în sistemul acestor state. Din aceasta deducem că transpunerea completă a acestei directive nu aduce atingere organizării de către Republica Cehă a propriului sistem de pensii. În continuare, amintim că, potrivit jurisprudenței, inexistența într-un stat membru a unei activități prevăzute de o directivă nu scutește acest stat membru să o

1 — Limba originală: franceza.

2 — Directiva din 3 iunie 2003 privind activitățile și supravegherea instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale (JO L 235, p. 10, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 219).

transpună și vom susține că această jurisprudență se aplică în prezenta cauză.

8. Cu toate acestea, în considerentul (9) al Directivei 2003/41 se arată că aceasta nu pune în discuție organizarea de către statele membre a sistemelor lor de pensii și, în ceea ce privește în special al doilea pilon, definirea de către fiecare stat a rolului și a funcțiilor instituțiilor care furnizează pensii ocupaționale [6].

I — Directiva 2003/41

6. Instituțiile pentru furnizarea de pensii ocupaționale fac parte din ceea ce s-a convenit să se numească „al doilea pilon" în modul de organizare a sistemelor de pensii de către statele membre [3].

9. Dispozițiile relevante ale Directivei 2003/41 pentru prezenta cauză se referă la domeniul de aplicare al acesteia, la condițiile de exercitare a activităților instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale și la regimul special al activităților lor transfrontaliere.

7. Directiva 2003/41 are ca obiect să permită acestor instituții să își furnizeze serviciile în alte state membre [4]. Potrivit considerentului (6) al acestei directive, aceasta constituie un prim pas către instituirea unei piețe interne a sistemelor de pensii ocupaționale. În acest scop, directiva prevede reguli prudențiale riguroase cu privire la activitățile și la condițiile de funcționare a instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale, pentru a garanta un nivel înalt de protecție viitorilor pensionari care trebuie să beneficieze de pensiile plătite de instituțiile menționate [5].

1. Domeniul de aplicare al Directivei 2003/41

10. Articolele 2, 3 și 6 din Directiva 2003/41 definesc în termeni imperativi instituțiile care sunt cuprinse în domeniul de aplicare al acesteia și pe cele care sunt excluse.

3 — Primul pilon regrupează sistemele obligatorii prin repartiție. Al treilea pilon regrupează contractele individuale de tip asigurare de viață.

4 — Considerentele (6), (8) și (36).

5 — Considerentele (7) și (20).

6 — Considerentul (9) este redactat astfel:
„În conformitate cu principiul subsidiarității, statele membre ar trebui să păstreze responsabilitatea integrală pentru organizarea sistemelor lor de pensii, precum și puterea de decizie asupra rolului fiecăruia dintre cei trei piloni ai sistemului de pensii din fiecare stat membru; în contextul celui de-al doilea pilon, trebuie, de asemenea, să păstreze responsabilitatea integrală pentru rolul și funcțiile diferitelor instituții pentru furnizarea de pensii ocupaționale, cum ar fi fondurile de pensii sectoriale, casele de pensii ale întreprinderilor, precum și societățile de asigurare de viață; prin prezenta directivă nu se intenționează repunerea în discuție a acestei prerogative".

11. Astfel, din aceste dispoziții reiese că directiva se aplică instituțiilor pentru furnizarea de pensii, care, indiferent de forma juridică și de denumirea lor, funcționează pe baza principiului de finanțare prin capitalizare [7], nu sunt cuprinse în sistemele de securitate socială din primul pilon și au scopul de a furniza pensii în legătură cu o activitate profesională pe baza unui contract sau a unui acord colectiv.

12. Sunt excluse, în special, instituțiile care gestionează regimurile de securitate socială prevăzute de reglementările comunitare de coordonare, instituțiile financiare cărora li se aplică deja un act comunitar (asigurări, organisme de plasamente colective în valori mobiliare, întreprinderi de servicii de investiții), precum și instituțiile pentru furnizarea de pensii ocupaționale care funcționează după sistemul repartiției.

13. Directiva 2003/41 prevede, de asemenea, dispoziții cu caracter facultativ.

14. Astfel, potrivit articolului 4 din această directivă, statele membre de origine [8] pot opta să aplice dispozițiile directivei menționate activităților de furnizare de pensii ocupaționale efectuate de întreprinderile de asigurări. De asemenea, în temeiul articolului 5 din Directiva 2003/41, statele membre pot opta să nu o aplice, în totalitate sau în parte, instituțiilor aflate pe teritoriile lor care gestionează sisteme de pensii cu mai puțin de 100 de membri în total, precum și instituțiilor în cazul cărora furnizarea de pensii ocupaționale are un caracter statutar, conform legislației, și este garantată de o autoritate publică.

2. Condițiile de exercitare a activităților instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale

15. Directiva 2003/41 prevede că statele membre trebuie să impună mai multe obligații instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale stabilite pe teritoriul lor.

16. Fiecare stat membru trebuie astfel să le oblige să își limiteze activitățile la furnizarea de pensii (articolul 7) și să fie separate din punct de vedere juridic de întreprinderile afiliate [9] (articolul 8). Statul membru trebuie de asemenea să vegheze, în temeiul articolului 9, ca fiecare instituție aflată pe teritoriul său să fie înregistrată într-un registru național,

7 — Sistemul de capitalizare se caracterizează prin faptul că pensiile sunt prefinanțate și că plata lor este garantată din rezerve. Acesta se diferențiază de sistemul prin distribuire, în care contribuțiile sunt alocate imediat pentru plata serviciilor scadente.

8 — Statul membru de origine este definit la articolul 6 litera (i) din Directiva 2003/41 ca fiind statul membru în care instituția pentru furnizarea de pensii ocupaționale își are sediul social și principala structură administrativă sau, dacă nu are un sediu social, locul unde se află principala sa structură administrativă.

9 — O întreprindere afiliată este definită la articolul 6 litera (c) din Directiva 2003/41 ca fiind orice întreprindere sau alt organism, indiferent dacă include sau constă dintr-una sau mai multe persoane juridice sau fizice, care varsă contribuții la o instituție pentru furnizarea de pensii ocupaționale.

să fie condusă de persoane cu o reputație bună și să fie supusă unor norme adecvate.

17. Fiecare stat membru trebuie de asemenea să se asigure ca fiecare instituție aflată pe teritoriul său să întocmească conturi anuale (articolul 10) și să furnizeze informațiile prevăzute la articolul 11 din Directiva 2003/41 membrilor și beneficiarilor. Statul membru trebuie de asemenea să creeze o autoritate competentă prevăzută cu competențe suficiente pentru a controla efectiv activitatea acestor instituții (articolul 13).

18. În final, fiecare stat membru este obligat să vegheze ca fiecare instituție stabilită pe teritoriul său să declare periodic principiile pe care se bazează politica sa de investiții financiare (articolul 12), să dispună de o rezervă suficientă pentru a-și îndeplini obligațiile (articolele 15-17) și să își investească activele în conformitate cu regula „persoanei prudente" (articolul 18).

3. Regimul special al activităților transfrontaliere

19. Potrivit articolului 20 alineatul (1) din Directiva 2003/41, statele membre trebuie să permită întreprinderilor stabilite pe teritoriul lor să recurgă la serviciile instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale autorizate în alte state membre. Ele trebuie să permită, de asemenea, instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale autorizate să funcționeze pe teritoriul lor să accepte afilierea la sistem din partea unor întreprinderi cu sediul pe teritoriile altor state membre.

20. O instituție care dorește să furnizeze servicii transfrontaliere trebuie să obțină autorizarea prealabilă a statului membru de origine [articolul 9 alineatul (5)].

21. În acest scop, instituția trebuie, potrivit articolului 20 alineatul (3) din Directiva 2003/41, să indice autorității competente din acest stat statul sau statele membre în care a decis să își furnizeze serviciile, numele întreprinderii afiliate, precum și principalele caracteristici ale sistemului de pensii de gestionat. În conformitate cu articolul 20 alineatul (4) din această directivă, autoritatea competentă din statul membru de origine trebuie, dacă nu apreciază că instituția în discuție nu este în măsură să furnizeze serviciul prevăzut, să informeze cu privire la aceasta autoritatea competentă din statul membru gazdă în termen de trei luni.

22. Articolul 20 alineatele (5)-(10) din Directiva 2003/41 prevede modalitățile de dialog între autoritățile competente din statele membre în discuție, precum și competențele lor respective, pentru a asigura, în special, ca prestarea serviciilor să se efectueze cu respec-

tarea dreptului social și a dreptului muncii din statul membru gazdă.

23. Potrivit articolului 22 alineatul (1) din Directiva 2003/41, statele membre trebuiau să pună în aplicare dispozițiile necesare pentru a se conforma acestei directive până la 23 septembrie 2005 și să informeze Comisia în acest sens. Potrivit aceluiași articol alineatele (3) și (4), statele membre puteau amâna până la 23 septembrie 2010 aplicarea dispozițiilor articolului 17 alineatele (1) și (2) și ale articolului 18 alineatul (1) litera (f) în condițiile prevăzute de aceste alineate.

II — Procedura precontencioasă

24. La 11 iulie 2006, Republica Cehă a informat Comisia că transpusese Directiva 2003/41 în ordinea sa juridică internă, prin intermediul Legii nr. 340/2006 privind activitățile instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale din statele membre ale Uniunii Europene, pe teritoriul Republicii Cehe.

25. Prin scrisoarea din 18 octombrie 2006, Comisia a adresat acestui stat membru o scrisoare de punere în întârziere în care constata că articolele 1-5, 8, 9, 13 și 15-21 nu fuseseră transpuse sau fuseseră transpuse numai parțial.

26. Republica Cehă a răspuns printr-o scrisoare din 18 decembrie 2006, în care a arătat, în esență, că, în măsura în care nu există un al doilea pilon în sistemul său de securitate socială, nici instituții pentru furnizarea de pensii ocupaționale pe teritoriul său, nu era obligată să transpună articolele Directivei 2003/41, care presupun prezența unor astfel de instituții.

27. Comisia a adresat Republicii Cehe un aviz motivat prin scrisoarea din 23 martie 2007, în care i-a imputat că nu a transpus integral Directiva 2003/41 și, în special, articolele 8, 9, 13, 15-18, precum și articolul 20 alineatele (2) și (4).

28. Republica Cehă a răspuns prin scrisoarea din 24 iulie 2007, în care și-a menținut poziția și a contestat netranspunerea imputată.

III — Concluziile și argumentele părților

29. Prin actul din 18 iulie 2007, Comisia a introdus prezenta acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, în care solicită Curții:

„1) să constate că, prin netranspunerea în totalitate în ordinea sa juridică internă a Directivei [2003/41] și, în special, prin netranspunerea articolului 8, a articolului 9 în totalitate, a articolelor 13, 15-18 și a articolului 20 alineatele (2)-(4) din [această] directivă, Republica Cehă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul directivei menționate și în special al articolului 22 alineatul (1);

2) să oblige Republica Cehă la plata cheltuielilor de judecată.”

30. Republica Cehă a solicitat respingerea acțiunii și obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

31. Comisia arată că, în speță, caracterul limitat al competențelor Comunității în domeniul pensiilor nu autorizează în niciun mod Republica Cehă să nu transpună decât unele dispoziții din Directiva 2003/41. Astfel, inexistența într-un stat membru determinat a unei anumite activități avute în vedere de o directivă nu poate elibera acest stat de obligația de a adopta acte cu putere de lege sau norme administrative pentru a asigura o transpunere adecvată a tuturor dispozițiilor acestei directive. Netranspunerea unei directive este admisibilă numai în situația în care transpunerea s-ar dovedi fără obiect din motive geografice [10].

32. Comisia consideră că netranspunerea parțială a Directivei 2003/41 prejudiciază în mod serios eficacitatea acesteia. Într-adevăr, ca o consecință, Republica Cehă ar împiedica înființarea unor instituții pentru furnizarea de pensii ocupaționale pe teritoriul său. Or, obiectivul constând în crearea unei piețe interne a sistemelor de pensii ocupaționale ar fi grav compromis dacă fiecare stat membru ar putea să decidă să nu se conformeze obligației de a crea condițiile necesare pentru activitățile instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale pe teritoriul său.

33. Comisia precizează, în această privință, că Directiva 2003/41 nu impune statelor membre să modifice organizarea sistemului lor de pensii. Stabilind reguli privind inițierea

10 — Comisia citează Hotărârea din 16 noiembrie 2000, Comisia/Grecia (C-214/98, Rec., p. I-9601, punctul 22), și Hotărârea din 30 mai 2002, Comisia/Regatul Unit (C-441/00, Rec., p. I-4699, punctele 15 și 17).

și exercitarea activităților instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale, Comisia nu le-ar impune decât să creeze cadrul juridic necesar pentru aceste activități.

34. Pe de altă parte, Comisia subliniază că instituțiile pentru furnizarea de pensii ocupaționale, care sunt definite la articolul 6 litera (a) din Directiva 2003/41, nu pot să fie confundate cu al doilea pilon al sistemului de pensii. Astfel, nu se poate exclude ca unele instituții care își exercită activitățile pe teritoriul ceh și care își au sediul sau administrația centrală pe acest teritoriu să răspundă definiției prezentate la articolul 6 litera (a) menționat.

35. În plus, Comisia semnalează că, potrivit informațiilor de care dispune, legislația cehă nu interzice crearea instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale.

36. În final, Comisia apreciază că, în orice situație, ținând seama de jurisprudență, faptul că, la ora actuală, în Republica Cehă nu există nicio instituție pentru furnizarea de pensii care să se încadreze în domeniul de aplicare al Directivei 2003/41 nu scutește acest stat membru de obligația de a o transpune integral. În această privință, nu are importanță că dreptul primar conferă statelor membre capacitatea de a defini principiile fundamentale ale sistemului de pensii în discuție. Astfel, obligația impusă acestor state de a transpune o directivă nu ar depinde de temeiul juridic pe baza căruia a fost adoptată, nici de domeniul căreia îi aparține, întrucât această obligație ar decurge din articolul 10 CE și din articolul 249 al treilea paragraf CE, precum și din termenii directivei menționate.

37. Republica Cehă apreciază că nu este obligată să transpună în ordinea sa juridică dispozițiile Directivei 2003/41 la care se referă prezentul recurs, întrucât prin aceasta ar fi obligată să introducă un regim pentru furnizarea de pensii ocupaționale aparținând celui de al doilea pilon și să modifice astfel principiile fundamentale ale sistemului său de securitate socială, a cărui organizare este în totalitate de competența statelor membre.

38. Republica Cehă explică, în această privință, că sistemul său de pensii nu cunoaște un al doilea pilon. Într-adevăr, acesta s-ar baza numai, pe de o parte, pe un regim juridic obligatoriu prevăzut pentru toți asigurații de Legea privind asigurările de pensii, aparținând primului pilon, și, pe de altă parte, pe asigurarea pentru pensie suplimentară, care aparține celui de al treilea pilon. În temeiul reglementării naționale actuale, o instituție pentru furnizarea de pensii ocupaționale nu ar putea să se stabilească pe teritoriul ceh pentru a desfășura acolo această activitate, întrucât ar încălca dispozițiile legale ce reglementează exercitarea unei activități profesionale pe piața financiară, putând să facă astfel obiectul

unei sancțiuni administrative sau penale. În plus, nu ar exista voință politică, nici potențial economic suficiente pentru a introduce un sistem pentru furnizarea de pensii ocupaționale.

39. Potrivit Republicii Cehe, din moment ce articolul 137 alineatul (4) prima liniuță CE, care constituie unul dintre temeiurile juridice implicite ale Directivei 2003/41, atribuie statelor membre competența de a-și defini principiile fundamentale ale sistemului lor de securitate socială, nu se poate impune o transpunere a acestei directive care ar afecta exercitarea efectivă a dreptului garantat prin dreptul primar. Or, dispozițiile la care se referă prezenta acțiune, impunând obligații statelor membre pe teritoriul cărora sunt stabilite instituții de asigurare pentru pensii ocupaționale, transpunerea lor ar duce în mod inevitabil la crearea cadrului juridic necesar pentru funcționarea unor astfel de întreprinderi pe teritoriul Republicii Cehe și, astfel, la stabilirea unui al doilea pilon în acest stat membru, ceea ce ar afecta grav echilibrul financiar global al sistemului său național de pensii.

40. Cu titlu de exemplu, Republica Cehă face trimitere la articolul 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2003/41, care prevede obligația ca instituția să fie înregistrată într-un registru național sau să fie autorizată. Crearea unui registru adecvat sau instituirea unui sistem corespunzător de autorizare ar impune, în mod necesar, adoptarea unei reglementări corespondente. Adoptarea izolată a unei asemenea reglementări, fără stabilirea unui sistem de pensii ocupaționale ca un sistem complex, cu alte cuvinte fără a defini, de exemplu, drepturile și obligațiile părților contractante, nu ar fi posibilă.

41. Republica Cehă precizează că este conștientă de faptul că, la modul general, instituțiile pentru furnizarea de pensii ocupaționale nu ar putea fi confundate cu sistemul celui de al doilea pilon. Cu toate acestea, instituțiile menționate ar fi un element esențial al sistemelor de pensii și crearea unui cadru pentru înființarea lor ar determina în mod necesar modificări inclusiv ale sistemului național de pensii.

42. Pe de altă parte, Republica Cehă subliniază că transpunerea realizată prin Legea nr. 340/2006 atinge obiectivul urmărit de Directiva 2003/41. Într-adevăr, această lege ar transpune toate dispozițiile privind furnizarea transfrontalieră de pensii ocupaționale, prin intermediul societăților stabilite în alte state membre, permițând astfel întreprinderilor stabilite pe teritoriul său să contribuie la sistemele de pensii propuse de aceste societăți și, în același timp, permițându-le acestora din urmă să propună servicii adecvate în Republica Cehă.

43. Ca răspuns la întrebarea Curții care a invitat-o să precizeze modul în care această autorizație de a recurge la serviciile instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale stabilite în alte state membre ar putea fi conciliată cu lipsa celui de al doilea pilon, Republica Cehă a răspuns că această furnizare de servicii nu era echivalentă cu crearea unui

al doilea pilon, în măsura în care aceste instituții își exercitau activitățile sub responsabilitatea statului lor de origine, și că Republica Cehă putea să nu țină cont de aceasta în aprecierea satisfacerii nevoilor resortisanților săi.

44. În final, potrivit Republicii Cehe, ordinea sa juridică internă nepermițând existența celui de al doilea pilon, situația în discuție în prezenta cauză nu ar putea fi asimilată cu cea avută în vedere în jurisprudența menționată de Comisie, referitoare la inexistența unei activități într-un stat membru. Astfel, în speță, aplicarea reglementării comunitare ar fi exclusă, având în vedere un obstacol care nu ține de elemente de fapt, datorat unor împrejurări care se pot schimba în orice moment, ci un obstacol juridic, legat de competența statelor membre de a organiza structura fundamentală a sistemului lor de securitate socială.

IV — Apreciere

45. Cu titlu introductiv, vom arăta că, în speță, Comisia, în cererea sa introductivă, critică Republica Cehă pentru că nu a transpus în totalitate Directiva 2003/41 și, în special, articolele pe care le enumeră.

46. Apreciem că prezenta acțiune nu este admisibilă și nu trebuie să se examineze decât cu privire la dispozițiile Directivei 2003/41, care sunt menționate în mod expres în cererea introductivă. Într-adevăr, din articolul 38 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură al Curții și din jurisprudență [11] rezultă că concluziile cererii introductive trebuie formulate în mod clar și precis, astfel încât Curtea să nu se pronunțe *ultra petita* sau să nu omită să se pronunțe asupra unei obiecții.

47. Republica Cehă recunoaște în mod expres că nu a transpus articolele 8, 9, 13, 15-18, precum și articolul 20 alineatele (2)-(4) din Directiva 2003/41. Or, măsurile impuse prin aceste dispoziții sunt enunțate în termeni imperativi ca „[f]iecare stat membru veghează ca […]” [12], „[s]tatul membru de origine se asigură că […]” [13] sau și „[a]utoritățile competente/[s]tatul membru de origine/[s]tatele membre de origine solicită ca […]” [14].

48. În plus, Directiva 2003/41 nu a prevăzut nicio derogare de la obligația de a transpune articolele în litigiu, cu excepția acelora, foarte

11 — A se vedea în special Hotărârea din 21 februarie 2008, Comisia/Italia (C-412/04, Rep., p. I-619, punctele 103-105).
12 — Articolele 8, 9 și 13.
13 — Articolele 15 și 17.
14 — Articolele 14, 16 și 18.

limitate și cu caracter temporar, enunțate la articolul 22 alineatele (3) și (4) din aceasta [15].

49. Critica exprimată de Comisie împotriva Republicii Cehe că nu a transpus integral dispozițiile articolelor 8, 9, 13, 15-18, precum și ale articolului 20 alineatele (2)-(4) din Directiva 2003/41 este, așadar, întemeiată.

50. Întrebarea care se află în centrul prezentului litigiu se referă la faptul de a ști dacă Republica Cehă ar putea în mod legitim să se abțină de la efectuarea unei asemenea transpuneri. Particularitatea prezentei cauze ține de faptul că, potrivit acestui stat membru, transpunerea dispozițiilor în discuție din Directiva 2003/41, care stabilesc obligații ale statelor membre ca stat de origine, l-ar obliga să își modifice sistemul de pensii și ar aduce atingere competenței sale în acest domeniu.

51. Într-adevăr, potrivit Republicii Cehe, transpunerea dispozițiilor în litigiu ar duce în mod inevitabil la crearea cadrului juridic necesar funcționării unor asemenea instituții pe teritoriul său și ar provoca astfel stabilirea unui al doilea pilon, ceea ce ar afecta în mod grav echilibrul financiar global al sistemului său național de pensii.

52. Împărtășim opinia Comisiei potrivit căreia această argumentație nu poate fi urmată din următoarele motive.

53. Desigur este cert că statele membre și-au menținut competența de a organiza în mod liber sistemele lor naționale de pensii. Comunitatea, care, potrivit articolului 5 CE, nu dispune decât de competențe de atribuire, nu a primit competența de a reglementa sau de a armoniza acest domeniu. Articolul 137 CE, care definește competențele acesteia în materie de politică socială, exclude orice competență de armonizare în domeniul securității sociale, din care fac parte pensiile pentru limită de vârstă. În plus, în conformitate cu articolul 137 alineatul (4) CE, dispozițiile adoptate de Comunitate pe baza acestui articol nu trebuie să aducă atingere dreptului recunoscut al statelor membre de a-și defini principiile fundamentale ale sistemului lor de securitate socială, nici să aducă atingere echilibrului financiar al acestuia.

54. Rezultă că statele membre pot să determine în mod liber rolul fiecăruia dintre cei trei piloni în sistemul lor de pensii și, referitor la al doilea pilon, rolul și funcțiile instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale, astfel cum se amintește în mod expres în considerentul (9) al Directivei 2003/41. Aceste state pot să prevadă astfel măsura și condițiile în care întreprinderile stabilite pe

15 — Potrivit articolului 22 alineatul (3) din Directiva 2003/41, „[s]tatele membre pot amâna până la 23 septembrie 2010 aplicarea dispozițiilor articolului 17 alineatele (1) și (2) instituțiilor stabilite pe teritoriul lor care la data prevăzută la alineatul (1) al prezentului articol nu dețin nivelul minim de fonduri proprii de reglementare necesare în conformitate cu articolul 17 alineatele (1) și (2).” În temeiul aceluiași articol alineatul (4), „[s]tatele membre pot amâna până la 23 septembrie 2010 aplicarea dispozițiilor articolului 18 alineatul (1) litera (f) instituțiilor stabilite pe teritoriul lor.”

teritoriul lor pot să se afilieze unei instituții pentru furnizarea de pensii ocupaționale pentru a garanta pensionarea salariaților lor.

55. În exercitarea acestei competențe rezervate, statele menționate trebuie, desigur, să respecte angajamentele la care au subscris în cadrul Tratatului CE, ceea ce implică faptul că, dacă sistemul de pensii dintr-un stat membru restrânge o libertate de circulație, acest stat trebuie să fie în măsură să demonstreze că această restricție este justificată pentru un motiv legitim și proporțional cu obiectivul urmărit.

56. În această privință trebuie să se amintească faptul că necesitatea ca un stat membru să mențină echilibrul financiar al sistemului său de pensii constituie un motiv legitim de restrângere a unei libertăți de circulație, astfel cum rezultă în mod expres din articolul 137 alineatul (4) CE și din jurisprudență [16]. În plus, Curtea a admis că statele membre dispun de o mare putere de apreciere în organizarea sistemelor proprii de pensii în situația în care, în contextul acestei organizări, se efectuează evaluări complexe de date financiare [17].

16 — A se vedea în special Hotărârea din 4 martie 2004, Haackert (C-303/02, Rec., p. I-2195, punctul 30 și jurisprudența citată).

17 — Hotărârea din 21 septembrie 1999, Albany (C-67/96, Rec., p. I-5751, punctul 119).

57. În opinia noastră pare, așadar, de așteptat ca un stat membru să poată, fără a aduce atingere dreptului comunitar, să își întemeieze sistemul său de pensii exclusiv pe primul și pe al treilea pilon și să decidă astfel că instituțiile pentru furnizarea de pensii ocupaționale nu ar trebui să joace niciun rol în acest sistem. Arătăm că Comisia nu a contestat conformitatea sistemului de pensii ceh cu dreptul comunitar, prin faptul că Republica Cehă a decis să își bazeze acest sistem exclusiv pe primul și pe al treilea pilon.

58. Cu toate acestea, competența menționată rezervată a statelor membre nu poate justifica poziția Republicii Cehe, întrucât dispozițiile în discuție din Directiva 2003/41 nu determină rolul și funcțiile instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale din sistemele de pensii naționale. Acestea nu au ca obiectiv să armonizeze măsura și condițiile în care întreprinderile stabilite pe teritoriul statelor membre se pot afilia acestor instituții.

59. Aceste dispoziții au ca obiectiv să permită instituțiilor stabilite pe teritoriul unui stat membru să furnizeze serviciile lor în celelalte state membre. Acestea obligă, așadar, toate statele membre să supună instituțiile pentru furnizarea de pensii ocupaționale stabilite pe teritoriul lor unor norme prudențiale riguroase, destinate să garanteze un nivel de securitate ridicat pentru viitorii pensionari care trebuie să beneficieze de serviciile lor.

60. Aceste norme constau, astfel cum s-a arătat, în separația juridică între instituțiile pentru furnizarea de pensii ocupaționale și întreprinderile afiliate acestora, cu scopul de a proteja activele instituției în caz de faliment al întreprinderilor (articolul 8), în condiții de funcționare destinate să garanteze seriozitatea instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale (înregistrarea într-un registru național sau autorizarea, conducerea de persoane cu reputație bună, reglementări stabilite în mod corespunzător, prevederi tehnice certificate de un specialist, informarea membrilor afiliați) (articolul 9), într-o listă de informații care se furnizează autorităților competente (articolul 13), precum și în prezentarea și gestionarea de fonduri suficiente pentru a-și îndeplini angajamentele (articolele 15-18).

61. Articolul 20 alineatele (2)-(4) din Directiva 2003/41 prevede, în final, procedura pe care trebuie să o urmeze o instituție pentru furnizarea de pensii ocupaționale în situația în care dorește să furnizeze servicii într-un alt stat membru, precum și rolul autorităților competente din statul membru pe teritoriul căruia este stabilită această instituție.

62. În opinia noastră, astfel de norme nu pot pune în discuție rolul și funcțiile instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale în sistemul de pensii din fiecare stat membru.

63. De asemenea, constituie o probă în acest sens faptul că toate aceste norme sunt enunțate în termeni imperativi, în timp ce alte dispoziții din Directiva 2003/41, precum articolele 4 și 5 din aceasta, au un caracter în mod expres facultativ și în timp ce articolul 22 din această directivă nu a prevăzut nicio derogare de la obligația de a transpune normele menționate, cu excepția acelora, foarte limitate și având un caracter temporar, enunțate la alineatele (3) și (4) ale acestui articol.

64. Pe de altă parte, am semnalat că legiuitorul comunitar a avut grijă să amintească în considerentul (9) al Directivei 2003/41 că aceasta nu trebuia să aducă atingere competenței rezervate statelor membre de a organiza sistemele lor de pensii și, în special, de a defini locul celui de al doilea pilon. Modul de redactare în termeni imperativi a articolelor în discuție, în lumina acestei trimiteri, confirmă că acest legiuitor, adică în special chiar statele membre, a apreciat că transpunerea acestor articole nu putea să pună în discuție această competență.

65. Transpunerea de către Republica Cehă a dispozițiilor în discuție din Directiva 2003/41 nu ar trebui, așadar, să oblige acest stat membru să modifice rolul și funcțiile instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale în cadrul sistemului său de pensii și să creeze un al doilea pilon, contrar celor susținute de

statul membru menționat. Cu toate acestea, transpunerea menționată ar putea să îl oblige să modifice normele prin care a dorit să limiteze acest rol și aceste funcții.

66. Într-adevăr, Republica Cehă a arătat că, în temeiul reglementării sale, o instituție pentru furnizarea de pensii ocupaționale nu ar putea să se stabilească pe teritoriul ceh și să își exercite acolo activitățile, sub sancțiunea de a fi cercetată administrativ sau penal. Dimpotrivă, potrivit acestui stat membru, întreprinderile stabilite pe teritoriul său au dreptul să se afilieze unor instituții pentru furnizarea de pensii ocupaționale stabilite în alte state membre. Așadar, acest stat membru a dorit să limiteze rolul instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale prin interzicerea stabilirii acestora pe teritoriul său, iar nu prin reglementarea dreptului întreprinderilor naționale de a se afilia unor asemenea instituții.

67. Transpunerea cadrului juridic prevăzut de Directiva 2003/41 ar trebui, așadar, să determine Republica Cehă să își modifice legislația, în măsura în care interzice stabilirea unor asemenea instituții pe teritoriul său. Totuși, această adaptare necesară punerii în aplicare a directivei respective nu aduce atingere, în opinia noastră, competenței rezervate Republicii Cehe, întrucât această competență, astfel cum am arătat, constă în determinarea rolului și a funcțiilor acestor instituții în sistemul său de pensii. Cu alte cuvinte, competența rezervată Republicii Cehe de a defini rolul și funcțiile instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale în sistemul său național trebuie exercitată în conformitate cu dreptul comunitar și, în special, cu prevederile Directivei 2003/41.

68. Acest stat membru, în opinia noastră, trebuie astfel să instaureze cadrul juridic prevăzut de dispozițiile în discuție din Directiva 2003/41, dacă este necesar suprimând interdicția ca instituțiile pentru furnizarea de pensii ocupaționale să se stabilească pe teritoriul său, fără a trebui, cu toate acestea, să modifice rolul și funcțiile pe care dorește să le dețină aceste instituții în cadrul sistemului său național de pensii și fără a pune în discuție faptul că acesta se bazează pe primul și pe al treilea pilon. Republica Cehă ar putea astfel să prevadă în ce măsură și în ce condiții întreprinderile naționale se pot afilia unor asemenea instituții.

69. În această privință, vom arăta, cu toate acestea, că, în răspunsul său la întrebările Curții, Republica Cehă a susținut că posibilitatea ca întreprinderile stabilite pe teritoriul său să se afilieze unor instituții pentru furnizarea de pensii ocupaționale stabilite în alte state membre nu aduce atingere echilibrului financiar al sistemului său de pensii. Nu am înțeles din explicațiile furnizate de Republica Cehă din ce motiv situația ar fi în mod necesar diferită dacă asemenea instituții ar fi stabilite pe teritoriul său.

70. În acest stadiu al analizei, problema care mai rămâne de clarificat se referă numai la aspectul de a se stabili dacă un stat membru este obligat să transpună dispozițiile în

discuție din Directiva 2003/41 când, în etapa de organizare a sistemului său de pensii, instituțiile pentru furnizarea de pensii ocupaționale nu au niciun rol sau au un rol foarte limitat în acest sistem. Cu alte cuvinte, este vorba de a se stabili dacă un stat membru este obligat să instaureze un asemenea cadru juridic, când acesta poate să rămână ca o formă fără fond în măsura în care, dacă nu pot în realitate să își exercite efectiv activitatea în acest stat sau să o exercite în condiții suficiente, instituțiile pentru furnizarea de pensii ocupaționale nu vor veni să se stabilească în statul menționat.

71. În opinia noastră, răspunsul la această întrebare se deduce cu ușurință din jurisprudență.

72. Într-adevăr, potrivit unei jurisprudențe constante, inexistența într-un stat membru a unei activități prevăzute de o directivă nu scutește acest stat membru de obligația de a o transpune.

73. Astfel, în Hotărârea din 15 martie 1990, Comisia/Țările de Jos [18], Curtea a statuat că inexistența într-un stat membru a unor practici incompatibile sau interzise de o directivă (este vorba de mijloacele de vânătoare interzise de Directiva 79/409/CEE a Consiliului [19]) nu poate să scutească statul membru menționat de obligația sa de a asigura transpunerea acesteia. În mod similar, în conformitate cu Hotărârea Comisia/Grecia, citată anterior [20], împrejurarea că niciun abator nu a fost agreat în Grecia pentru sacrificarea solipedelor nu scutea acest stat membru de obligația de a menționa aceste animale în reglementarea sa pentru a aplica redevența percepută în temeiul Directivei 93/118/CE a Consiliului [21].

74. În final, în Hotărârile din 13 decembrie 2001, Comisia/Irlanda [22] și Comisia/Regatul Unit, citată anterior, s-a statuat că inexistența trenurilor de mare viteză în Irlanda, precum și în Irlanda de Nord nu scutea Irlanda, și nici Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord de a transpune Directiva 96/48/CE a Consiliului [23].

75. Inexistența situației vizate de aceste directive a fost considerată nerelevantă, întrucât, potrivit Curții, este important nu numai să se prevină o modificare a acestei situații de fapt, dar mai ales să se garanteze

18 — C-339/87, Rec., p. I-851, punctele 22, 25 și 32.

19 — Directiva din 2 aprilie 1979 privind conservarea păsărilor sălbatice (JO L 103, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 77).

20 — Punctul 26.

21 — Directiva din 22 decembrie 1993 de modificare a Directivei 85/73/CEE privind finanțarea inspecțiilor și a controalelor sanitar-veterinare ale cărnii proaspete și ale cărnii de pasăre (JO L 340, p. 15).

22 — C-372/00, Rec., p. I-10303.

23 — Directiva din 23 iulie 1996 privind interoperabilitatea sistemului feroviar transeuropean de mare viteză (JO L 235, p. 6, Ediție specială, 13/vol. 19, p. 3).

aplicarea efectivă a acestora, în orice împrejurare [24]. Cu alte cuvinte, Curtea a apreciat că statele membre ar trebui să adopte cadrul juridic care să le permită să asigure aplicarea efectivă a directivei în discuție în termenul stabilit de aceasta, chiar dacă, în realitate, acest cadru juridic nu ar trebui să se aplice imediat.

76. Numai în cazul în care această situație de fapt nu poate evolua din motive geografice această transpunere nu este obligatorie [25].

77. Rezultă că, din momentul în care situația de fapt care face directiva inoperantă poate evolua și în care, prin urmare, directiva menționată poate fi aplicată în mod efectiv, aceasta trebuie transpusă, pentru ca eficacitatea și aplicarea sa efectivă să nu fie întârziate în situația în care au dispărut împrejurările care o făceau inoperantă.

78. Această jurisprudență, în opinia noastră, poate fi transpusă *a fortiori* într-o situație precum cea din prezenta cauză, în care caracterul inoperant al unei directive nu decurge numai dintr-o situație de fapt, care nu depinde în mod necesar de statul membru în discuție, ci dintr-un context juridic care ține în întregime de capacitatea sa de decizie.

79. Astfel, pe de o parte, în această din urmă situație, contextul juridic menționat poate de asemenea să evolueze. Este, așadar, de asemenea important că directiva în discuție poate să își producă imediat toate efectele, dacă statul membru în discuție decide să modifice contextul menționat.

80. Pe de altă parte, în măsura în care modificarea contextului juridic care face directiva menționată inoperantă este de competența acestui stat membru, este necesar să se evite ca acesta să poată fi tentat să mențină contextul respectiv în această stare numai cu scopul de a eluda obligațiile impuse de această directivă.

81. În lumina tuturor acestor considerații, propunem Curții să declare întemeiată acțiunea Comisiei cu privire la articolele 8, 9, 13, 15-18, precum și la articolul 20 alineatele (2)-(4) din Directiva 2003/41 și să oblige Republica Cehă la plata cheltuielilor de judecată.

24 — Hotărârile citate anterior Comisia/Țările de Jos (punctele 22 și 25) și Comisia/Grecia (punctele 23 și 27).

25 — Hotărârea Comisia/Regatul-Unit, citată anterior (punctul 17).

V — Concluzie

82. În lumina considerațiilor precedente, propunem Curții să declare prezenta acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor admisibilă și întemeiată cu privire la articolele 8, 9, 13, 15-18, precum și la articolul 20 alineatele (2)-(4) din Directiva 2003/41/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 iunie 2003 privind activitățile și supravegherea instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale și să oblige Republica Cehă la plata cheltuielilor de judecată.